

**ANALIZA PRODUCTIVITĂȚII MUNCII ÎN AGRICULTURA ROMÂNEASCĂ
– STUDII DE CAZ ÎN SECTORUL VEGETAL AFECTAT DE SECETĂ –****Camelia TOMA * -Dr., CS III****Crina TURTOI * -Dr., CS III*****Institutul de Economie Agrară, Academia Română**

Labour productivity in agriculture has certain specific features determined by the particularities of the agricultural production and labour characterizing this sector. The study focused on analysing the regional disparities in labour productivity within 127 farms specialized in crop production. The farms were selected from a sample of 400 farms that were surveyed in 2007, questionnaire based interview, in the frame of two projects coordinated by the Institute of Agricultural Economics. The methodology is based on the calculation of partial productivity, which expresses the efficiency of the utilization of each factor of production within the surveyed farms. In the frame of this composite indicator, labour productivity was calculated as a ratio of gross value added (expressed as the difference between the value of agricultural output in current prices and intermediate consumption) and labour engaged in farm work, expressed in annual working units. Database was sorted and filtered by various criteria: development region, economic size, legal status of the farms, age and level of training of the farm managers, etc. The study results confirmed the working assumptions with regard to regional disparities in labour productivity, determined by the type of farm management and technical equipment, excess of labour force on the family farm, but mostly by the negative climatic factors which manifested in the North-East, South-East and South regions.

Introducere

Productivitatea muncii în agricultură are anumite trăsături specifice, determinate de particularitățile producției agricole și ale muncii din această ramură: (i) dependența relativ mare de condițiile naturale de producție determinate de localizarea geografică, de tipurile și calitatea solurilor, de climă, etc.; (ii) specificul lungimii ciclurilor de producție determină calcularea productivității finale a muncii o singură dată pe an, la finele perioadei de producție; (iii) nivelul productivității muncii în agricultură nu depinde numai de gradul de înzestrare tehnică, ci și de calitatea materialului biologic al plantelor și animalelor; (iv) caracterul aproximativ de estimare a timpului de muncă, deoarece acesta nu poate fi măsurat ca în industrie în ore, minute, ci se exprimă cel mai adesea în zile-om, mai ales în exploatațiile familiale; (v) volatilitatea mare a prețurilor în timp și spațiu; (vi) sistemul diferit de formalizare a unităților de producție; (vii) intervenția politicilor publice de susținere, etc. [2]

Material și metodă

Măsurarea performanțelor economice ale exploatațiilor agricole, evaluarea eficienței utilizării principalilor factori de producție (capitalul și munca) într-un an calendaristic și compararea rezultatelor unui grup de exploatații cu altul și de la o regiune la alta necesită utilizarea a trei mărimi economice esențiale și anume: valoarea adăugată, productivitatea și venitul agricol.

1. Valoarea adăugată (VA) măsoară valoarea nou creată de către sistemul de producție și permite compararea rezultatelor economice obținute de unitățile de producție, indiferent care sunt modalitățile de repartizare a acestei valori adăugate între actorii care au contribuit la crearea sa.

În cazul exploatațiilor de tip familial (PF), valoarea adăugată se exprimă prin venitul agricol, care rămâne în mare parte în mâinile producătorului, dacă acesta este proprietarul pământului și mijloacelor de producție și lucrează cu forță de muncă familială.

În cazul exploatațiilor de tip capitalist (unități cu personalitate juridică -UPJ), valoarea adăugată se exprimă prin rentabilitatea financiară, care poate fi repartizată între fermier, proprietarul funciar, bănci și muncitorii permanenți salariați sau se concentrează în mâinile furnizorului de capital. [1]

Valoarea adăugată brută (VAB) s-a calculat ca diferență între valoarea producției agricole totale recoltate (VPRA), evaluată la prețurile medii de piață și valoarea consumurilor intermediare (CI) sub forma bunurilor și serviciilor consumate în totalitate sau în parte în cursul procesului de producție[5].

$$VAB = VPRA - CI \quad (1.1)$$

Valoarea adăugată brută la prețuri de bază (VABpb) s-a determinat prin adăugarea subvențiilor (S) acordate în anul analizat și scăderea impozitelor (I) pe factorii de producție utilizați la realizarea producției (impozite pe terenuri, clădiri, mașini și tractoare etc.) [5]

$$VABpb = VAPR - CI + S - I \quad (1.2)$$

Pentru a efectua un calcul fidel la nivelul fiecărei exploatații agricole, valoarea producției brute exprimată prin valoarea producțiilor finale, inclusiv autoconsumul măsurat la prețurile pieței și consumurile intermediare, pot să fie evaluate direct pe culturi sau pe categorii de animale, plecând de la randamente, consumuri specifice și prețurile diferitelor produse din amonte și avalul sistemului de producție.

2. Productivitatea, ca termen economic, reprezintă raportul dintre valoarea adăugată și cantitatea de factori de producție utilizați pentru a produce, reprezentați de capital și muncă. Deci, productivitatea se poate calcula, fie ținând cont de toți factorii de producție (productivitate multifactorială), fie de un singur factor de producție (productivitate parțială).[5]

Metodologia utilizată în acest studiu s-a bazat pe calcularea productivității parțiale, care exprimă eficiența utilizării fiecărui factor de producție, determinat la nivelul fiecărei exploatații agricole analizate.

În cadrul acestui indicator complex, **productivitatea muncii** (W_m) deține un rol important și s-a calculat ca raport între valoarea adăugată brută, și cantitatea de muncă utilizată (măsurată în ore sau zile de muncă prestate de forța de muncă ocupată din entitățile agricole analizate¹ sau în număr de persoane ocupate permanent sau transformate în unități anuale de muncă (FM_{UAM})².

$$W_m = \frac{VPRA}{FM_{uam}} ; W_m = \frac{VABpb}{FM_{uam}} ; W_m = \frac{VABpb}{Nr.pers.ocup} ; W_m = \frac{VABpb}{Nr.ore} \quad (2.1)$$

¹ Forța de muncă ocupată este reprezentată de șeful de exploatație, membri de familie care lucrează în mod curent în gospodărie (PF) sau managerul și salariații permanenți din cadrul UPJ. Deși persoanele ziliere intră, din punct de vedere statistic, în categoria de forță de muncă ocupată, aici nu au fost incluși, fiind considerați prestatori de muncă manuală, iar cheltuielile cu remunerarea muncii lor au fost incluse în valoarea Consumurilor Intermediare.

² FM_{UAM} reprezintă munca în agricultură desfășurată de o persoană în echivalent timp complet de muncă. Pentru România, o unitate anuală de muncă a fost estimată la 1960 ore, respectiv 245 zile lucrătoare a câte 8 ore/zi. [5]

Baza de date a fost sortată și filtrată după diverse criterii: regiunea de dezvoltare, forma juridică a entităților agricole, vârsta șefilor de exploatații și gradul de pregătire profesională, etc.

În analiza gradului de pregătire profesională s-a ținut cont de instruirea cu profil agricol, cu profil neagricol și gimnaziu cu experiență familială, iar pentru fiecare profil s-au analizat trei niveluri de instruire (școală profesională, liceu și studii universitare).

Indicatorii de productivitate a muncii din fiecare exploatație analizată au fost comparați cu indicatorii reprezentând productivitatea medie a muncii din ramura agricultură și de la nivel național.

În construirea chestionarelor pentru culegerea datelor s-au schițat ipoteze de lucru privind disparitățile regionale ale productivității muncii, datorate atât factorilor climatici negativi, formei de management și înzestrare tehnică, forței de muncă diferențiate în PF și UPJ, prețurilor ne remuneratoare pe piețele agricole, cât și accesul la subvențiile pe culturi și contribuția acestora la crearea VABpb în anul analizat.

Rezultate și discuții

Studiul s-a focalizat pe analiza disparităților regionale ale productivității muncii în 127 de exploatații agricole, specializate în cultura plantelor. Acestea au fost selecționate dintr-un eșantion de 400 de exploatații, din toate Regiunile de Dezvoltare (fig. 1), care au fost anchetate în anul 2007, pe bază de chestionar, în cadrul a două proiecte realizate de cercetătorii IEA [6],[7].

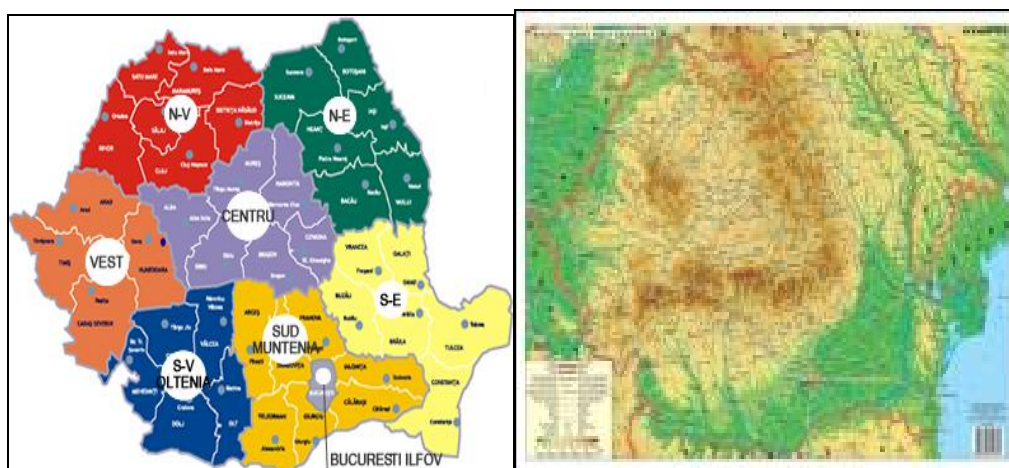

Fig. 1. Harta Regiunilor de Dezvoltare și Harta fizică a României

Notă: R1: Nord-Est; R2 : Sud-Est; R3 : Sud; R4 : Sud-Vest; R5 : Vest; R6 : Nord-Vest; R7 : Centru; R8 : București-Ilfov

Efectele schimbărilor climatice au avut un impact deosebit asupra agriculturii. În România, în ultimul deceniu, perioadele de secetă¹ au devenit mai frecvente și au afectat

¹ Conform informațiilor oferite de Elena Mateescu, șefa laboratorului de agrometeorologie din cadrul ANM, „reiese îngrijorător faptul că în România, pe aproximativ 14,7 milioane hectare teren agricol, din care 9,4 milioane hectare teren arabil (64% din suprafața agricolă), solurile sunt afectate, într-un grad mai mare sau mai mic, de secete frecvente, pe perioade lungi și în ani consecutivi, producția fiind diminuată cu cel puțin 30%-50%”. În secolul actual, anul 2007 poate fi considerat un an extrem de secetos, atât prin intensitatea deficitelor de apă din sol, cât și prin durata perioadelor deficitare și extinderea suprafețelor afectate de secetă pedologică (extremă, puternică și moderată) pe areale agricole extinse din nord-estul, sud-estul, estul, sudul, vestul și centrul țării. ...”Caracteristic pentru acest an a fost seceta agricolă complexă (atmosferică și pedologica) declanșată încă din prima decadă a lunii mai și care s-a menținut pe tot parcursul verii, afectând îndeosebi culturile prășitoare neirigate. În acest an, mai exact în intervalul 1

productivitatea agricolă, mai ales la culturile neirigate de grâu, porumb și floarea soarelui, specii cu o pondere însemnată în structura culturilor de câmp. Din acest motiv și pentru că baza de date colectată din exploatații a avut ca an de referință anul 2007, s-a realizat acest studiu.

Principalele date și informații privind eșantionul de exploatații analizat după forma juridică de organizare sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Datele generale și indicatorii medii calculați pentru determinarea VAB pb, grupați după forma juridică a exploatațiilor

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	UM	UPJ	PF
1.	Exploatații cu profil vegetal	Nr.	103	24
2.	Suprafața medie	Ha/fermă	563	30
3.	Dimensiunea economică – rdca ^{*)}	Nr.UDE/ fermă	223	17
4.	Dimensiunea economică – reală, calculată pentru 2007	Nr.UDE/ fermă	190	20
5.	Valoarea producției brute	Lei/ha	1822	2672
6.	Consumurile intermediare	Lei/ha	981	1636
7.	Subvenții pe culturi	Lei/ha	558	502
8.	Ponderele subvențiilor în VABpb	%	60	32
9.	Valoarea Adăugată Brută pb	Lei/ha	1400	1538

Sursa: calculații ale autorilor după baza de date

^{*)} fadn/rica/rdca: Rețeaua de Date Contabile Agricole din România, (UDE= unități standard de dimensiune economică europeană; 1 UDE = 1200 euro)

Indicatorii medii calculați pe cele două subeșantioane de exploatații, extrase după criteriul formei de organizare (entități cu personalitate juridică și ferme familiale – persoane fizice) au scos în evidență faptul că în anul analizat, valoarea producției brute la hectar (fără subvenții) din fermele familiale a depășit, în medie, cu o treime pe aceea a societăților comerciale, ca urmare a faptului că agricultorii individuali, lucrând suprafețe mici și cu o diversitate mai mare de produse agricole (fructe, struguri, legume, cartofi, flori și alte produse horticoale, culturi furajere, etc.) au reușit să-și vândă producția pe piețele țărănești, unde prețurile de vânzare au fost mai mari decât pe piețele de gros sau la procesatori (fig.2).

Culturile cele mai afectate de seceta din anul analizat au fost cerealele și plantele tehnice, care au avut o pondere însemnată în suprafețele cultivate de marile societăți agricole comerciale din eșantion (cereale 63%, floarea soarelui, soia și rapița 30%, iar produsele horticoale 5%), și la care s-au înregistrat pierderi de peste 50% din producție, iar în unele cazuri, suprafețele cultivate au fost calamitate complet.

septembrie 2006-31 iulie 2007, regimul pluviometric a fost deficitar în aproape toată țara, ceea ce semnifică caracterul de an excesiv de secetos. De aceea, pe suprafețele agricole unde ofilirea plantelor a fost ireversibilă, culturile agricole au fost compromise în totalitate (90%-95%), acestea fiind recoltate ca furaj, așa cum s-a întâmplat în Muntenia, Dobrogea și Moldova. Doar local, în zonele colinare înalte din sud-vestul, centrul și nord-estul țării, aprovizionarea cu apa a solului se încadrează în limite satisfăcătoare și izolat, apropiate de optim”. [4]

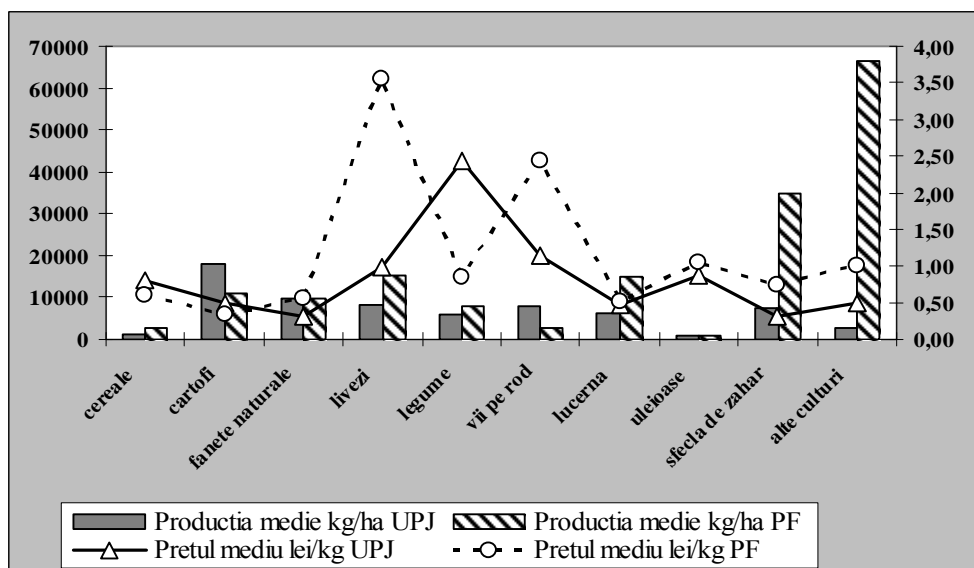

Fig. 2. Producțiile medii/ha la principalele culturi și prețurile medii de vânzare încasate de exploatațiile juridice (UPJ) și de agricultorii individuali (PF)

Cu toate acestea, seceta nu a fost la fel de intensă în toate regiunile și pe toate formele de relief.

Din punct de vedere regional și în conformitate cu Standardele de dimensiune economică [8], exploatațiile agricole familiale (PF) din eșantionul studiat (fig.4), care au profil vegetal și sunt specializate în culturi de câmp au dimensiunea economică cea mai mare în regiunile de dezvoltare R2 (Sud - Est) și R 5 (Vest). Celelalte, au dimensiuni standard mici, fiind influențate și de suprafața cultivată redusă¹.

Se adevărește, astfel, ipoteza conform căreia seceta a afectat, tocmai zonele cu potențial productiv, determinând rezultate economice diminuate până la jumătate în regiunea R2 (S-E), mai ales la agricultorii individuali specializați în culturile de câmp. Absența secetei pedologice, alternată cu precipitații la timp și în cantități suficiente din R5 (Vest) a condus la producții suficient de mari pentru a depăși aproape de două ori SO calculat pentru aceste exploatații.

Deși, exploatații mici, ca suprafață și dimensiune standard, gospodăriile eșantionate din zonele ne afectate de secetă din R7 (Centru), din Zonele colinare și submontane ale R1(N-E), (județele Suceava, Neamț, Bacău) și legumicultorii, care dispun de irigații, din R8 (București – Ilfov) au egalat sau au depășit SO-2007, iar Valoarea Adăugată Brută (Val. prod. – CI) a ajuns la un nivel de aproape 7 ori mai mare, față de cel al agricultorilor afectați puternic de secetă din celelalte regiuni.

Subvențiile acordate pe culturi (din bugetul UE și Național) au acoperit o parte din pierderile cauzate de secetă, dar nu într-o pondere însemnată, fie datorită acordării

¹ *Coefficienți standard output - SO 2007* au fost calculați de RDCA România, ca medie a anilor 2005-2006-2007-2008-2009 și transmiși la Eurostat în anul 2010 (Regulamentul CE 1242/2008). Acești coeficienți sunt calculați (de către fiecare stat membru UE) pe hectar pentru fiecare cultură, specie și categorie de animale. Pentru determinarea dimensiunii economice standard a unei exploatații, se înmulțește numărul de hectare cultivate al fiecărei culturi și/sau numărul de animale din fiecare specie și categorie cu coeficienții de UDE/ha sau UDE/cap și apoi se însumează pe total exploatație, rezultând o dimensiune standard. Ex.: o exploatație are 100 ha grâu, 200 ha porumb, 150 ha fl. soarelui, 50 ha soia și 100 ha pepeni. Vom avea: $100 \times 0,309 + 200 \times 0,352 + 150 \times 0,260 + 50 \times 0,334 + 100 \times 2,947 = 30,9 + 70,4 + 39 + 16,7 + 294,7 = 451,7$ UDE; 1 ude=1200 euro, deci, Valoarea totală a producției standard (SO) = 542040 euro. Exploatația își poate compara rezultatele reale cu rezultatele standard. Această metodă de estimare a dimensiunii economice este utilizată și drept un prim criteriu de selecție pentru fermierii care solicită fonduri structurale prin Planul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR).

numai pentru anumite culturi, fie din neglijența agricultorilor individuali, care nu au îndeplinit formalitățile impuse pentru a accede la ele.

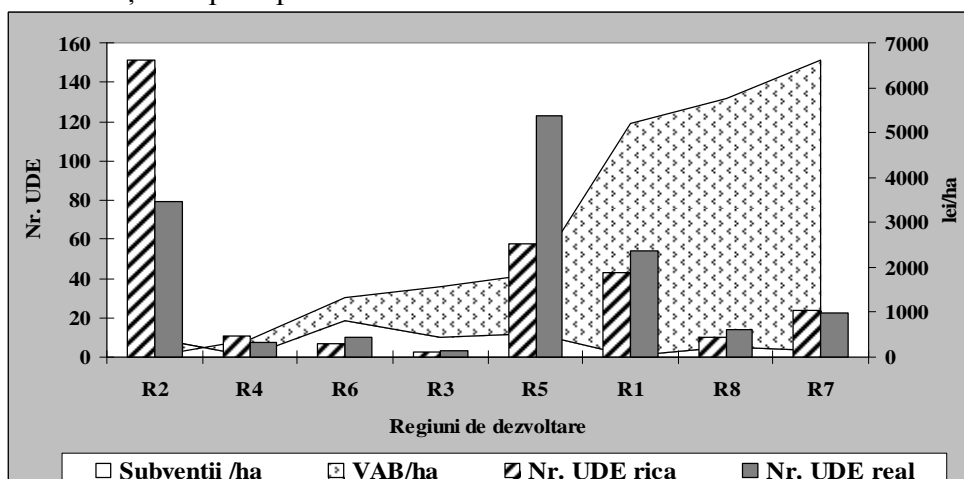

Fig. 3. Disparități regionale ale dimensiunii economice, nivelului de VAB/ha și subvențiilor/ ha încasate de agricultorii persoane fizice (PF)

Față de situația micilor agricultori individuali (PF), situația marilor societăți agricole comerciale (fig. 4) afectate de secetă a fost și mai dezastruoasă.

Pierderile înregistrate au ajuns și la 75% din capitalul de producție investit, în cele mai multe cazuri cu credite de producție pe termen scurt.

În R2 (S-E), deși nu s-a egalat SO-2007, totuși s-au obținut rezultate mai bune, deoarece unele din aceste societăți au reabilitat vechile sistemele de irigații sau fac parte din Asociațiile Utilizatorilor de Apă și au beneficiat de aceste facilități, reușind să diminueze pe cât posibil pierderile. De asemenea, cele din R5 (Vest) și cele din zonele colinare din R7 (Centru) și R1 (N-E) au obținut rezultate mai bune, cu VAB/ha de 3-5 ori mai mare decât cea obținută de cele afectate puternic de secetă.

Toate exploatațiile persoane juridice au beneficiat de subvenții, într-o măsură mai mare sau mai mică, în funcție de structura de culturi pentru care s-au acordat, dar și pentru faptul că sunt motivați de sumele mari primite (proporțional cu dimensiunea fizică a unităților), au personal instruit să conlucreze cu autoritățile APIA, iar cheltuielile administrative și birocratice sunt nesemnificative în comparație cu efectele benefice ale subvențiilor primite.

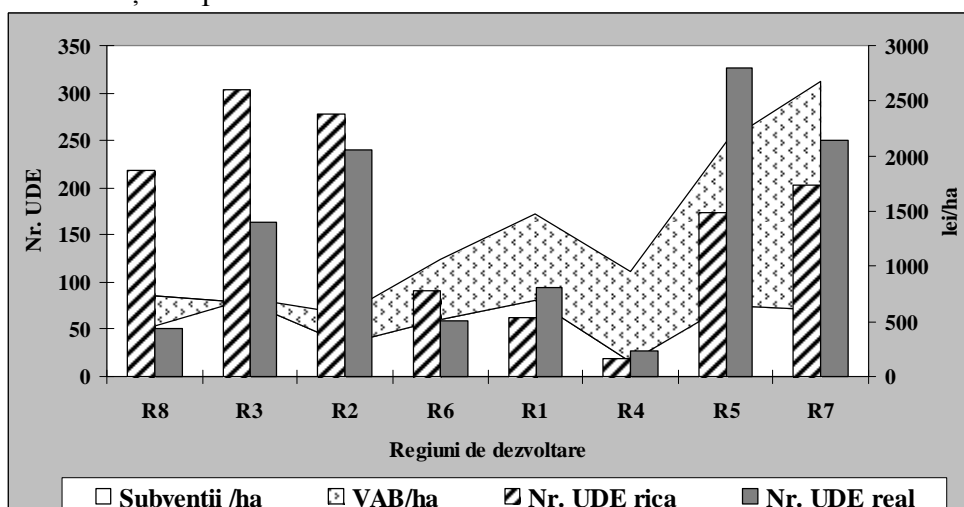

Fig. 4. Disparități regionale ale dimensiunii economice, nivelului de VAB/ha și subvențiilor/ ha încasate de unitățile persoane juridice (UPJ)

Conform metodologiei stabilite pentru calcularea productivității muncii, VAB pb (inclusiv subvențiile) se raportează la cantitatea de muncă utilizată.

Datele și informațiile despre forța de muncă din exploatațiile analizate au fost prelucrate (Tabelul 2) după forma de organizare, regiunea de dezvoltare, vârsta și gradul de instruire a șefilor de exploatații.

Tabelul 2. Indicatorii medii calculați pentru determinarea cantității și calității forței de muncă, grupați după forma juridică a exploatațiilor

Nr. crt.	Denumirea indicatorilor	UM	UPJ	PF
1.	Forța de muncă ocupată la 100 ha	Nr. pers./ 100 ha	2,2	8,3
2.	Forța de muncă în UAM la 100 ha	Nr.UAM / 100 ha	2,4	4,8
3.	Forța de muncă medie pe fermă	Nr.UAM/ fermă	13,4	1,4
4.	Media de vârstă a șefilor de fermă	ani	50,1	55,6
5.	Școală generală (8 clase)	%	3,9	25
6.	Școală cu profil neagricol	%	22,3	54,2
7.	Școală cu profil agricol	%	73,8	20,8
a.	-cu studii universitare agricole	%	56	8,3
b.	-cu studii liceale și postliceale agr.	%	15	8,3
c.	-cu studii profesionale și tr.I. agr.	%	3	4,2

Sursa: calculații ale autorilor după baza de date

Indicatorul „Forța de muncă ocupată la 100 ha” exprimă foarte sugestiv excedentul de forță de muncă din gospodăriile individuale (PF), numărul de persoane ocupate în activitățile agricole fiind de aproximativ 4 ori mai mare decât în UPJ, iar indicatorul „forță de muncă la timp complet (UAM/100 ha)”, demonstrează faptul că ar fi nevoie, așa în exces, de doar jumătate dintre ele.

Cu toate acestea, trebuie să ținem cont că activitățile din PF sunt mult mai diversificate, agricultorii individuali nu dețin suficient capital tehnic, și în cele mai multe cazuri, predomină activități care necesită multă muncă manuală specifică activităților horticoale (legume, fructe, flori, în câmp sau în solarii) sau culturilor prășitoare.

De asemenea, excedentul de forță de muncă se datorează și lipsei de oportunități în găsirea unui loc de muncă în afara exploatației, cât și vârstei înaintate a lucrătorilor din gospodăriile individuale (25% au între 66-81 ani), pentru că nimeni nu le interzice să lucreze în agricultură și după vârsta de 62-65 de ani. Acest lucru nu se întâmplă într-o UPJ, care este supusă legislației muncii și unde persoanele ajunse la limită de vârstă se pensionează obligatoriu.

Tabelul 3. Ponderea structurii pe vârste a șefilor de exploatații PF și UPJ

Specificare	26-45 ani	46-55 ani	56-65 ani	Peste 65 ani
PF %	30	20	25	25
UPJ %	26	42	32	0

Sursa: calculații ale autorilor după baza de date

Din punct de vedere al calității instruirii șefilor de exploatații agricole UPJ, trei sferturi au pregătire în domeniul agricol și mai mult de jumătate dintre aceștia, au studii universitare.

În exploatațile PF, situația este precară, un sfert au numai gimnaziu cu experiență agricolă transmisă în familie, mai mult de jumătate au studii cu profil neagricol, și doar 20% au studii cu profil agricol, respectiv 8,3% cu studii superioare. Ponderea mare a fermierilor PF cu studii în alte domenii se datorează, în mare parte, personalului muncitor din urban, disponibilizat din industrie sau care a ieșit la pensie din acest sector și care s-a întors în mediul rural, de unde plecase înainte de 1990.

La nivel regional, productivitatea muncii PF (lei/persoană ocupată) a fost cel mai mult influențată de condițiile meteorologice din anul 2007, nivelul indicatorului de productivitate a muncii fiind în strânsă dependență cu randamentele medii regionale, afectate mai mult sau mai puțin de secetă. În fermele PF din R4- S-V Oltenia, R3-Sud Muntenia, R2- S-V Dobrogea și sudul Moldovei, productivitatea muncii nu a atins nivelul mediu de productivitate pe persoană ocupată din ramura Agricultură și doar în celelalte regiuni nivelul a fost depășit. Doar în R5- Vest Banat, productivitatea muncii pe persoană ocupată din PF a reușit să depășească atât productivitatea muncii din agricultură de 6,5 ori, cât și de la nivel național de 1,4 ori.

În regiunile cu productivitate a muncii scăzută, pe lângă factorii de mediu, au contribuit și alți doi factori socio-economici importanți. Pe de o parte, nivelul VAB pb a fost influențată cu doar 30 % de subvențiile acordate pe culturi, conform politicii agricole din acea perioadă, iar pe de altă parte, forței de muncă excedentare la care s-a raportat VABpb.

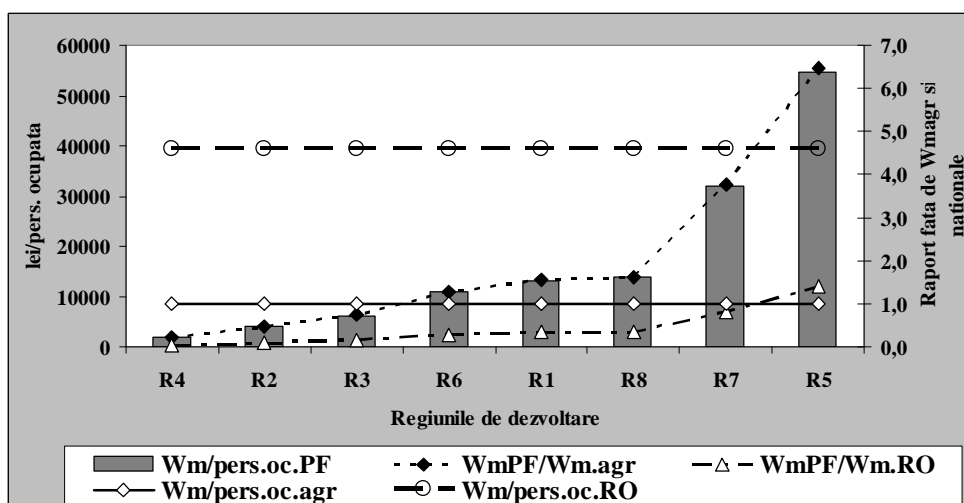

Fig. 5. Disparități regionale ale productivității muncii în gospodăriile individuale (PF) din eșantion, în anul 2007

În UPJ eșantionate, productivitatea muncii pe persoană ocupată a depășit în toate regiunile productivitatea medie a muncii din agricultură pentru anul analizat, de la de 3 ori în R2 până la aproape 16 ori în R5 și R1 (zona colinară), iar în patru regiuni (R3, R7, R5 și R1), productivitatea muncii pe persoană ocupată a egalat sau a depășit nivelul mediu al productivității muncii pe economie de 1-3,5 ori (fig.6).

Spre deosebire de productivitatea muncii pe persoană ocupată din gospodăriile individuale, nivelul productivității muncii din UPJ a fost influențat de factorii de mediu, dar a fost compensat, pe de o parte, de ponderea mare a subvențiilor pe culturi (60% din VABpb) și de încasarea polițelor de asigurare pentru calamități, care a reușit să compenseze pierderile cauzate de secetă, iar pe de altă parte, de cantitatea optimă de forță de muncă la care s-a raportat VAB pb.

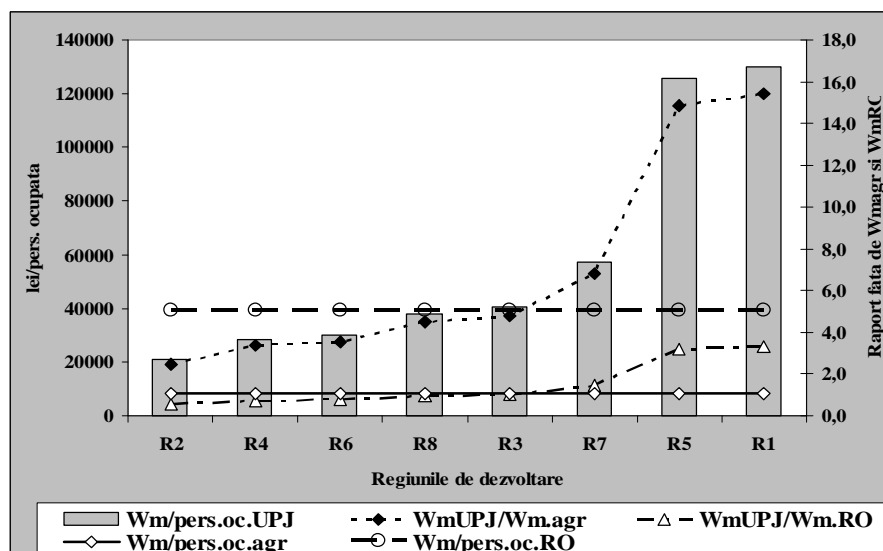

Fig. 6. Disparități regionale ale productivității muncii în exploatațile cu personalitate juridică (UPJ) din eșantion, în anul 2007

Concluzii

În anul agricol 2007, a fost o secetă pedologică puternică, care s-a manifestat intens mai ales în regiunile de câmpie și colinare joase. VAB/ha din PF a depășit, în medie, cu o treime pe aceea a UPJ, datorită diversității mai mari a culturilor și valorificării pe piețele țărănești, unde prețurile au depășit pe cele din piețele de gros. Numărul de persoane fizice ocupate la 100 ha este de aproximativ 4 ori mai mare decât numărul de salariați la 100 ha din UPJ și de 2 ori mai numeroase, exprimate în UAM/100 ha. Excedentul de forță de muncă din PF se datorează lipsei de oportunități în găsirea unui loc de muncă în afara exploatației, capitalului tehnic redus, cât și vârstei înaintate a PF (25% au între 66-81 ani). În UPJ, trei sferturi dintre șefii de ferme au pregătire în domeniul agricol și mai mult de jumătate dintre aceștia, au studii universitare, față de PF unde, un sfert au numai gimnaziu, mai mult de jumătate au studii cu profil neagricol, și doar 20% au studii cu profil agricol, respectiv 8,3% cu studii superioare. Productivitatea muncii mai scăzută din PF, s-a datorat, pe lângă secetă, neglijenței și lipsei de interes a unor PF pentru formalitățile de accesare a subvențiilor, culturilor neasigurate și forței de muncă excedentare la care s-a raportat VAB pb. Nivelul productivității muncii din UPJ a fost influențat negativ de factorii de mediu, dar a fost compensat, pe de o parte, de ponderea mare a subvențiilor pe culturi (60% din VAB pb) și de încasarea polițelor de asigurare pentru calamități, care au reușit să compenseze pierderile cauzate de secetă, iar pe de altă parte, de cantitatea optimă de forță de muncă la care s-a raportat VAB pb.

Bibliografie

1. Cochet, H, L'agriculture comparée, Editions Quae- Cemagref, Cirad, INRA, 2012, p.120-129.
2. Tofan, A, Productivitatea muncii în agricultură, Analele științifice ale Univ. Alexandru Ioan Cuza din Iași, Științe Economice, Tomul I, 2004/2005, p.441-447.
3. ***, Anuarul Statistic al României, 2008
4. ***, www.Ecomagazin.ro
5. ***, Productivitatea muncii în agricultură, Statistică economică în Revista Română de Statistică, nr. 4/2010, INSE, București
6. ***, Proiect CEEX-consortiu, Modelarea răspunsului exploatațiilor agricole la integrarea principiilor economice cu cele de mediu prin managementul durabil al resurselor de sol, IEA, 2008.
7. ***, Proiect CNCIS-consortiu, „Modele și metode complexe de cercetare în dezvoltarea rurală durabilă a României”, IEA, (2008) .
8. ***, www.madr.ro, RDCA, Coeficienți standard output - SO 2007.